

Vlaktekop en Bossenstrategie rampzalig voor Nederlandse bossen

Eef Arnolds

Als voormalig medewerker van de vakgroep Bosbouw van Wageningen Universiteit wil ik reageren op het bericht van Mohren, Den Ouden en Reijneker over de ecologische effecten van vlaktekop. Dat geeft een gekleurde en onjuiste voorstelling van zaken in een politiek beladen kwestie die beslissend is voor de toekomst van Nederlandse bossen.

De aanleiding voor het genoemde rapport van Mohren en Den Ouden wordt in Nature Today niet vermeld. De minister voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft in de herfst van 2020 een concept-Bossenstrategie toegezonden aan de Vaste Kamercommissie LNV. Hierin werd gesteld dat vlaktekop tot 0,5 ha gunstig zou zijn voor biodiversiteit en koolstofvastlegging. Daarover zijn vanuit de Kamer kritische vragen gesteld aan de minister. Daarop heeft zij aan Mohren en Den Ouden verzocht om over deze kwestie rapport uit te brengen.

Voordien was aan de Stichting NatuurAlert toegezegd dat ze bij zo'n rapport zou worden betrokken. Dat is niet gebeurd. Daarom heeft NatuurAlert ook een studie laten verrichten naar de ecologische effecten van vlaktekop door een team van onafhankelijke deskundigen: Dr. Ir. P. Bindraban, Dr. C.F. van Beusekom, Dr. J.H. Kuper, Prof. Dr. T.W. Kuyper, Dr. Ir. P.A. Leffelaar, Prof. Dr. Ir. R. Rabbinge en de auteur van dit stuk. De conclusies zijn: vlaktekop (oppervlakte groter dan 0,1 ha) is zeer schadelijk voor de biodiversiteit van bosesystemen en leidt tot verlies van koolstof vastlegend vermogen gedurende tenminste tientallen jaren. Vlaktekop is ook slecht voor de bodemvruchtbaarheid, in strijd met de natuurbeschermingswet en de meest verliesgevende vorm van houtteelt. Het betreffende rapport kan worden gedownload op:

https://natuuralertnederland.nl/wpcontent/uploads/2021/01/VlaktekopBosecosystemen_def6_2.pdf

Mohren en Den Ouden gaan niet in op de argumenten in het rapport van NatuurAlert en vermelden zelfs het bestaan ervan niet. Zo lijkt het alsof hun visie algemeen wordt gedragen. Kwalijk is ook misleidend woordgebruik. En passant wordt het begrip groepenkap opgerekt van de gangbare maximale 0,1 ha tot 0,5 ha, zodat het 'beladen' begrip vlaktekop wordt uitgewist en het lijkt alsof alle ingrepen in bossen kleinschalig zijn. Intussen is 'groepenkap' van 0,5 ha in werkelijkheid kaalslag bijna ter grootte van een voetbalveld!

De vraag rijst waarom de makers van de Bossenstrategie, gesteund door Mohren en Den Ouden, hardnekkig vasthouden aan het concept van vlaktekop, te meer daar de aanleiding voor het opstellen van een Bossenstrategie de maatschappelijke onrust is als gevolg van ontbossen en veelvuldig kappen in bossen. Een factor is het geloof van veel bosbouwers dat bossen niet zonder ingrijpen van de mens kunnen bestaan. Elke ecooloog weet dat dit complete onzin is, die overigens letterlijk in de Bossenstrategie staat. Bossen kunnen zich uitstekend zelf redden zonder enig beheer, maar de samenstelling en structuur voldoen bij spontane ontwikkeling vaak niet aan de wensen ten aanzien van houtproductie. Dat is voor bosbouwers het 'probleem'. Ook menen veel bosbouwers dat bossen geld moeten opbrengen door houtoogst; een idee dat eveneens herhaaldelijk in de Bossenstrategie terugkeert. Dat is in ons land onzinnig. Bosexploitatie voor houtoogst is al 40 jaar verliesgevend, de bijdrage aan de Nederlandse consumptie van gebruikshout is gering (7%), houtoogst is schadelijk voor de biodiversiteit doordat het aandeel oud bos, oude bomen en dood hout vermindert, de economische waarden van recreatie in bossen en het vastleggen van koolstof zijn veel hoger dan de houtopbrengst, en de belevingswaarde van mooie, harmonische bossen is voor het welzijn van Nederlanders van cruciaal belang, zoals in deze coronatijd is benadrukt. Hier botsen geen wetenschappelijke inzichten, maar ideologieën: een voorkeur voor bossen waarin houtproductie centraal staat (Mohren & Den Ouden) versus bossen waarbij natuur en recreatieve beleving centraal staan (NatuurAlert).

Een andere verklaring voor het vasthouden aan vlaktekop is eigenbelang. In de Bossenstrategie is onder de misleidende kreet 'revitalisering van het Nederlandse bos' een programma opgetuigd om bestaande bossen grootschalig te verbouwen, onder meer d.m.v. bemesting, het bijplanten van gewenste boomsoorten, kunstmatige menging van bossen, het aanplanten van nieuwe exoten en introductie van planten en bodemfauna. Het resultaat van 'revitalisering' zal zijn dat onze bossen langdurig overhoop worden gehaald en onomkeerbaar van karakter zullen veranderen. Voor het uitvoeren van experimenten is ruimte nodig, dus kaalkap. Ook bij een relatief geringe grootte van 0,5 ha kan dan een boscomplex grotendeels worden gekapt onder het mom van bosverjonging. Bij groepenkap tot 0,1 ha is dit niet te verwezenlijken. Aan 'revitalisering' hangt een prijskaartje van 1,5 miljard euro. Inkomen en werkgelegenheid zouden de eerstkomende 30 jaar gegarandeerd zijn voor zowel de Unie van Bosgroepen die de Bossenstrategie heeft opgesteld, als voor de vakgroep Bosbouw van de WUR, waartoe Mohren en Den Ouden behoren.

Om verdere kaalslag en verkrachting van het Nederlandse bos te voorkomen moeten de visie van Mohren en Den Ouden op kaalkap en de Bossenstrategie als geheel krachtig worden veroordeeld door bomen- en natuurliefhebbers, natuurorganisaties, het parlement en de provincies. Gestreefd moet worden naar het afzien van beheer en het toelaten van natuurlijke processen in een groot deel van de Nederlandse bossen, en naar kleinschalig, natuurvolgend beheer in de rest van het bos. Dat is in alle opzichten gunstig: mooier en meer natuurlijk bos, meer oude bomen, meer dood hout, grotere belevingswaarde, hogere biodiversiteit, betere koolstofvastlegging, grotere recreatieve waarde en stukken goedkoper.

Dr. Eef Arnolds

Voormalig hoofddocent Bosecologie aan de Universiteit Wageningen en voormalig directeur van het Biologisch Station te Wijster.